

Esimerkki vaikutusten ennakoarvioinnista päätöksenteossa

(Lähde: Luvian perusturvalautakunta, pöytäkirja 26.2.2003)

17 § Kuntalaisaloite lasten kotihoidontuen kuntalisän käyttöönottamisesta Luvialla

"Khall 205 §

Jaana ja Jari Heikkilä, Tarja ja Timo Helminen, Pauliina ja Juha Järvinen, Kaisu ja Kimmo Lehtimäki, Kirsi ja Marko Piittala sekä Minna ja Taisto Viitanen ovat 9.9.2002 tehneet kuntalaisaloitteen lasten kotihoidontuen kuntalisän käyttöönottamisesta Luvialla. Aloite on esityslistan liitteenä nro 3.

Ehdotus: Kunnanhallitus merkitsee aloitteen tiedokseen ja lähettää asian perusturvalautakunnan valmisteltavaksi.

Päätös: Hyväksyttiin.

Perusturvaltk. 107 §

Valmistelijat: vs. päivähoidon johtaja Marjukka Haula ja perusturvajohtaja Eini Kivikko.

Kuntalaisaloite on esityslistan liitteenä.

Lasten kotihoidon tuen kuntalisä on ei-lakisääteinen rahaetus, jota jotkut kunnat maksavat itse määrittelemiensä perusteiden mukaan yleensä alle 3-vuotiaista lapsista lakisääteisen lasten kotihoidon tuen lisäksi. Valtio ei ota kunnan maksamaa kuntalisää huomioon määritellessään asukaskohtaista valtionosuutta.

Jos kotihoidon tuen kuntalisä otettaisiin Luvialla käyttöön, edellytykset sen maksamiselle voisivat olla esimerkiksi seuraavanlaiset:

kuntalisä maksetaan kotihoidontuen yhteydessä

kuntalisän saa jokainen alle 2-vuotias lapsi, jonka lapsen oma vanhempi hoitaa kotona.

oikeus tukeen on väh. kolmen kuukauden mittainen

oikeus tukeen ei katkea työssä olevan vanhemman vuosiloman tai lomarahavapaan ajaksi

tukea maksetaan seuraavaan äitiys- tai vanhempainrahakauteen, lapsen siirtyessä kunnalliseen hoitoon tai perheen muuttaessa paikkakunnalta.

työttömyyskorvausta ei voi saada samanaikaisesti

kuntalisä on esim. 150e/kk/alle 2-v.

Näillä edellytyksillä kuntalisään oikeutettuja lapsia olisi vuoden 2003 alussa keskimäärin 35 lasta (-01-synt. 38 ja -02-synt 31). Vuositasolla tämä tekee 35 X 150= 3500 e /kk= 63.000 e / vuosi.

Jos kuntalisää maksetaan 3-vuotiaaksi asti, kuntalisään oikeutettuja lapsia on vuoden 2003 alussa keskimäärin 45 (-00 –synt.

44) Vuositasolla kuntalisän määrä olisi $45 \times 150 = 6750$ e /kk=81.000 e / vuosi.

03-syntyviä lapsia arvioidaan olevan 30, joten v. 2004 ja siitä eteen päin alle kolmevuotiaille maksettava kuntalisän määrä koskee arviolta 40 lasta/v. Vuositasolla tämä tekee $40 \times 150 = 6000$ e /kk= 72.000 e / vuosi.

Perhepäivähoidossa, jossa valtaosa alle 3-vuotiaista päivähoitoa tarvitsevista lapsista hoidetaan, yksi lapsi maksaa vuodessa n. 6140 e (sis. palkka, lisäkorvaukset ja sotumaksut).

Päivähoitomaksutuloja tulee vuodessa n. 1210 e/lapsi, joten nettomenot ovat vuodessa n. 4930 e/lapsi.

On vaikea arvioida, kuinka monen alle 3-vuotiaan lapsen vanhempi jäisi pois työstä, jos kotihoidon tuen kuntalisää maksettaisiin. Alle kaksivuotiaat hoidetaan Luvialla pitkälti kotona. Tällä hetkellä kahdeksan –01-syntynyttä on perhepäivähoidossa. Nämä kahdeksan ovat todennäköisimmin hoidossa, oli kuntalisää tai ei.

Jos kuntalisää maksetaan 3-vuotiaaksi asti, saattaa keskimäärin 7 lapsen menot perhepäivähoidossa säästyä eli säästö olisi $7 \times 4930 \text{e} = 34510$ e/vuosi.

Alle 3-vuotiaasta lapsesta, joka ei ole kunnallisessa päivähoitossa, maksetaan lakisääteistä lasten kotihoidon tukea ainakin perusosa 252,28 e/kk, joka on 7 lapsesta yhteensä 21192 e/v. Näin ollen säästökäsi jää 13318 euroa vuodessa ($34510 \text{ e} - 21192 \text{ e}$).

Kunnan kokonaismenot kuntalisästä olisivat vuonna 2003 yhteensä noin 67 680 e ($81000 \text{ e} - 13318 \text{ e}$) ja vuodesta 2004 alkaen noin 58680 e ($72000 \text{ e} - 13318 \text{ e}$).

Aloitteessa todetaan, että erityisesti alle 3-vuotias lapsi tarvitsee kokopäiväisesti kodin turvaa ja omia vanhempiaan. Tämä pitää useimmiten paikkansa. Totta on myös, että kotihoidon tuen kuntalisä parantaisi Luvian kunnan lapsiystävällistä mainetta ja voisi houkutella Luvialle myös uusia veronmaksajia lapsiperheistä. Myös asukasluvuun perustuvat valtionosuudet lisääntyisivät, jos kunnan asukasluku nousisi. Toisaalta myös menot lisääntyisivät.

Asian lyhyellä valmisteluajalla ei pystytä selvittämään, mikä kotihoidon tuen kuntalisän todellinen nettokustannus kunnalle olisi.

Lähikunnissa lasten kotihoidon tuen kuntalisää ei makseta. Kuntalisä on käytössä lähinnä suurimpien kaupunkien kupeessa olevissa kasvukeskuksissa, joihin lapsiperheitä muuttaa runsaasti ja päivähoiton tarjonta ei pysty vastaamaan runsaaseen kysyntään. On tarvittu päivähoiton vaihtoehto.

Luvialla päivähoito pystyy toistaiseksi kysyntään vastaamaan. Vanhempien toiveita pystytään pitkälti huomioimaan lapsen hoitopaikkaan sijoituksessa. Kuntalisän piiriin kuuluvia perheitä Luvialla olisivat lähinnä perheet, joissa lapsi/lapset hoidetaan joka tapauksessa kotona eli päivähoiton puolellakaan ei varsinaista säästöä synny.

Lakisääteistä lasten kotihoidon tukea maksettiin vuonna 2001 Luvialla 237 730 euroa (1 413 455 mk).

Lasten kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen vuonna 2003 ei ole mahdollista perusturvalautakunnalle vuodelle 2003 annetun talousarvioraamin puitteissa, sillä perusturvalautakunnan talousarvioehdotus ylittää raamin jo nykyisillä, pääasiassa lakisääteisillä toiminnoilla.

Kunnan tehtävänä on huolehtia ensisijaisesti lakisääteisten tehtäviensä hoidosta.

Perusturvajohtajan ehdotus: Perusturvalautakunta esittää edellä olevan selostuksen perusteella kunnanhallitukselle, että lasten kotihoidon tuen kuntalisää ei toistaiseksi oteta käyttöön Luvialla.

Päätös: Lautakunta keskusteli asiasta ja totesi, että pienten lasten kotihoito on useimmiten lasten edun mukaista.

Harri Männistö ehdotti Taisto Luukkosen kannattamana lautakunnan päätökseksi seuraavaa:

Perusturvalautakunta suhtautuu kotihoidon tuen kuntalisän maksamiseen periaatteessa myönteisesti. Lautakunta päättää esittää kunnanhallitukselle, että selvitetään tarkemmin

kotihoidon tuen kuntalisän nettokustannusvaikutus
rahoituksen tarve

miten rahoitus järjestetään ja sen jälkeen

aloitetaan kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen vuoden 2003 aikana.

Puheenjohtaja totesi, että on esitetty esittelijän ehdotuksesta poikkeava kannatettu ehdotus, jonka takia asiasta on äänestettävä.

Puheenjohtaja määräsi toimitettavaksi kättennostoäänestyksen siten, että ensin nostavat käteensä ne, jotka kannattavat Männistön ehdotusta ja sitten ne, jotka kannattavat esittelijän ehdotusta.

Suoritettussa äänestyksessä Männistön ehdotus sai 8 ääntä ja esittelijän ehdotus ei yhtään ääntä.

Puheenjohtaja totesi, että Harri Männistön ehdotus on tullut lautakunnan päätökseksi.

Khall 271 §

Kunnanhallitus päättää palauttaa kotihoidontuen kuntalisän maksamisaloitteen perusturvalautakunnalle uudelleen valmisteltavaksi. Perusturvalautakunnan tulee selvittää kuntalisän nettokustannusvaikutus, rahoitustarve sekä se miten rahoitus järjestetään, jonka jälkeen päätetään otetaanko Luvian kunnassa käyttöön kotihoidontuen kuntalisä ja jos otetaan niin missä muodossa. Valmistelussa tulee selvittää myös mm. kuntalisän käyttöön oton vaikutukset perhepäivähoitajien ja päiväkotihenkilöstön määrään.

Päätös: Hyväksyttiin.

Perusturvaltk. 17§

Edellisen käsittelyn jälkeen on vielä tarkistettu kotihoidon tukeen oikeuttavien lasten lukumäärä ja kuntalisän määrärahan tarve, jos kuntalisä maksetaan 3-vuotiaaksi asti ja kuntalisä on 150 e/kk.

Määrärahan tarve
Vuosi 2003:

Kohderyhmä kuntalisä lapsia kuntalisä/ e/vuosi
e/kk tuen e/kk
piirissä
00-synt. 150,- 23 3450,- 41 400,-
(44 lasta)
01-synt. 150,- 28 4200,- 50 400,-
(38 lasta)
02-synt. 150,- 4 600,- 7200,-
(31 lasta)
yhteensä 55 8250,- 99 000,-

Jos syntyvyys on jatkossa n. 30 lasta vuodessa, kotihoidon tukeen oikeuttavien lasten lukumäärä olisi v. 2004 n. 47 ja vuodesta 2005 alkaen n. 42 vuodessa. Kuntalisän määrärahan tarve olisi v. 2004 n. 84 600 euroa ja vuodesta 2005 alkaen n. 75 600 euroa vuodessa.

Päivähoidon ja kotihoidon kustannukset lasta kohti vuodessa ovat seuraavat:

Hoitopaikka Kustannus/lapsi
e/v netto
Päiväkoti 6450,-
Perhepäivähoito 4930,-
Perhepäivähoito 9860,- (1 + 1 sisarus)
Kotihoito (tuen eri vaihtoehdot, e/v/perhe)
Kotihoidon tuki perusosa (po) 3027,-
Po + täysi hoitolisä (hl 168,19 e/kk) 5046,-
Po + sisaruskorotus (sk) alle 3-v 4036,-
Po + sk alle kouluikäinen 3633,-
Po ja kuntalisä (kl) 4827,-
Po + kl + täysi hl 6845,-
Po + kl + sk 5836,-(1+1 alle 3-v.)
Po + kl + sk + täysi hl 7854,-(1+1 -"-
Po + kl + sk 5433,- (1+1 alle kouluikäinen)
Po + kl + sk + täysi hl 7451,-(1+1 -"-).

Edellä olevasta päivähoitoon ja kotihoidon kustannusvertailusta voi päätellä, että perhepäivähoidossa syntyy säästöä, jota voidaan käyttää kotihoidon tuen kuntalisän rahoittamiseen, jos perheessä on yksi alle 3-vuotias lapsi eikä perhe saa hoitolisää. Säästö olisi edellä olevien laskelmien mukaan perhepäivähoidossa, jossa valtaosa alle 3-vuotiaista lapsista hoidetaan, keskimäärin 1903 euroa vuodessa/lapsi (4930 - 3027).

Edellä olevasta päivähoitoon ja kotihoidon kustannusvertailusta voi päätellä myös, että kunnalle olisi kannattavaa maksaa kuntalisää sellaisille kotihoidon tukeen oikeuttaville perheille, joissa on alle kouluikäisiä sisaruslapsia, edellyttäen tietysti, että lapset tarvitsevat päivähoitoa ja jäisivät pois päivähoitosta kuntalisän takia (perhepäivähoito maksaa 9860 e/ yhden sisaruslapsin, kotihoito enimmillään 7854 e).

Luvian kunnan kotihoidon tuen saajien listalta on kuitenkin melko selkeästi nähtävissä, että kotihoidon tuen piirissä olevat useampilapsiset perheet eivät ole hakeutumassa päivähoiton piiriin, vaan toinen vanhemmista on joka tapauksessa kotona lapsia hoitamassa.

Kuntalisän takia päivähoidosta pois jäävien lasten lukumäärää ei tiedetä etukäteen. Kunnissa suoritetuissa kyselyissä on käynyt ilmi, että perheet toivovat kuntalisää, mikä ei kuitenkaan vielä merkitse sitä, että valinta olisi lapsen kotona tapahtuva hoito. Kuntalisää maksavien kuntien (n. 30 kuntaa) kokemukset ja eri tutkimustulokset (mm. Stakes 1997 ja 2000, Efektia Oy 2001 ja 2002) osoittavat, että kuntalisä ei merkittävästi ohjaa perheiden valintoja tai jos ohjaa, tuen pitäisi olla huomattavan suuri.

Luvialla kuntalisästä ei ole järjestetty vanhemmille kyselyä, mutta kuntalisää maksavien kuntien kokemusten, eri tutkimustulosten sekä Luvian kotihoidon tuen saajien listan perusteella on päätelty, että päivähoidosta jäisi pois 7 - 10 lasta, jos kuntalisää maksettaisiin 150 e/kk. Tällöin säästö olisi perhepäivähoitossa enintään 19 030 e/v (10x1903 e).

Tällöin kuntalisän maksaminen aiheuttaisi lisäkustannuksia perusturvalautakunnan talousarvioon seuraavasti:

- v. 2003 79 970 e (99000 e – 19030 e)
- v. 2004 65 570 e (84600 e – 19030 e)
- v. 2005- 56 570 e (75600 e – 19030 e).

Vaikutus henkilökuntaan

Jos päivähoidosta jää pois 7 – 10 lasta, tämä tarkoittaisi, että 2 perhepäivähoitajaa jäisi työttömäksi.

Verotulot ja valtionosuus

Työstä pois jäävän vanhemman maksama kunnallisvero pienenesi keskimäärin n. 300 eurolla vuodessa ja työttömäksi jäävän perhepäivähoitajan n. 250 eurolla vuodessa. Kunnan verotulot pienenisivät ehkä n.3500 euroa vuodessa, jos päivähoidosta jää pois 10 lasta ja työstä 2 perhepäivähoitajaa.

Valtionosuudet ovat Luvialla tänä vuonna 801,55 euroa/asukas. On mahdotonta arvioida, kuinka paljon mahdollinen kuntalisä toisi kuntaan uusia asukkaita tai kannustaisi hankkimaan lisää lapsia ja sitä kautta lisäisi kunnan valtionosuuksia ja verotuloja.

Kuntalisän rahoitus

Kuntalisä (n.150 e/kk) pystytään rahoittamaan perusturvalautakunnan talousarvion sisällä, jos kuntalisän perusteet määrätään sellaisiksi, että lisää maksettaisiin vain perheille, joissa on yksi alle 3-vuotias lapsi ja lisäksi vähintään 1 alle kouluikäinen lapsi ja joissa lapsilla on päivähoiton tarve vanhempien opiskelun tai työssäolon takia. Tällöin kuntalisä olisi päivähoiton vaihtoehto eikä sillä tuettaisi joka tapauksessa kotona lapsiaan hoitavia vanhempia.

Muussa tapauksessa kuntalisään tarvitaan lisärahoitusta, joka katetaan verovaroin tai supistamalla/lakkauttamalla kunnan ei-lakisääteisiä/ei-välttämättömiä toimintoja. Perusturvalautakunnan toimialalla ei-lakisääteiseen mutta tarpeelliseen (mm. esiopetukseen

kuljetus, koululaisten kerho) ja ei-ihan välttämättömään (vanhusten päivätoiminta, päivähoitolaisten liikuntakerho) toimintaan on varattu tänä vuonna määrärahaa n. 55 000 euroa netto. Pienten koululaisten hoito tulee lakisääteiseksi lähivuosina, jolloin säästö jää niin pieneksi (n. 7000 e/v), että kuntalisä tulee lähes kokonaan rahoitettavaksi verovaroin tai muiden hallintokuntien toimintojen supistuksilla.

Muuta selvitystä

Kotihoidontuen kuntalisä on käytössä tällä hetkellä runsaassa 30 kunnassa. Suurin osa näistä kunnista on kasvukuntia, joissa kuntalisän tehtävänä on toimia perheiden valintoja ohjaavana järjestelmänä, tavoitteena on hillitä pienten lasten hoitopaikkojen kysyntää.

Kuntalaisaloitteessa todettiin, että alle 3-vuotiaalle lapselle pääsääntöisesti paras paikka on turvallinen oma koti oman vanhemman hoidossa. Tällä hetkellä suomalaiset lastenpsykiatrit tukevatkin vahvasti ajatusta pienten lasten kotihoidosta. Lapsen terveen psyykkisen kehityksen peruskiven nähdään syntyvän kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana riittävän hyvässä ja tiiviissä aikuisen ja lapsen välisessä suhteessa.

Luvialla ei ole kuntalisän tarvetta perheiden valintoja ohjaavana järjestelmänä, koska päivähoito pystyy toistaiseksi kysyntään vastaamaan. Lisäksi päivähoito pyrkii jatkuvuuteen ja pysyvyyteen eli mahdollistamaan lapselle kiinteän hoitosuhteen luomisen sekä yhdessä vakituksessa hoitopaikassa olemisen esikoulu-/kouluikänsä asti. Päivähoidossa ei ole ylisuuria ryhmiä eikä tällä hetkellä tarvetta säännölliseen vuorohoitoon.

Voidaan kysyä, onko perusteltua tehdä päätös kuntalisän maksamisesta kaikille kotihoidon tukeen oikeutetuille kotona lasta hoitaville tilanteissa, jossa Luvialla on meneillään ja odottamassa välttämättömiä suuria investointeja kuten vanhainkodin peruskorjaus, terveyskeskuksen laajennus, vanhustentaloalueen palvelukeskus, kirjasto ym. ja tilanteissa, jossa kuntatalouden ennustetaan kiristyvän jo ensi vuonna.

Kuntalisä olisi varmasti valtaosalle pienten lasten perheistä tervetullut toimeentulon lisä, mutta sosiaalityön näkökulmasta kuntalisän maksamista tärkeämpää olisi lapsiperheiden osalta varojen kohdentaminen lasten erityishoidon sekä vanhempien kasvatustyön tukemiseen. Mahdollinen lapsilisien korotus tuo tuloja kaikille lapsiperheille.

Kunnan tehtävänä on huolehtia ensisijaisesti lakisääteisten tehtäviensä hoitamisesta.

Perusturvajohtajan ehdotus: Perusturvalautakunta päättää esittää edellä olevien lisäselvitysten perusteella kunnanhallitukselle, että lasten kotihoidon tuen kuntalisä otetaan käyttöön Luvialla vasta siinä vaiheessa, kun päivähoito ei pysty vastaamaan päivähoiton kysyntään ja että kuntalisän maksamisen perusteista päätetään vasta silloin.

Päätös: Leena Kallio-Leino ehdotti useiden kannattamana seuraavaa:

Perusturvalautakunta esittää kunnanhallitukselle, että lasten kotihoidon tuen kuntalisä otetaan käyttöön Luvialla vuonna 2003 niin pian kuin asia saadaan valmisteltua, vuoden määräaikaisena kokeiluna seuraavin perustein:

Kuntalisä maksetaan perheille, joissa on yksi alle 3-vuotias lapsi ja lisäksi vähintään yksi alle kouluikäinen lapsi ja joissa lapsilla on päivähoidon tarve vanhempien opiskelun tai työssäolon takia, ts. kuntalisä on päivähoidon vaihtoehto eikä sillä tueta joka tapauksessa kotona lapsiaan hoitavia vanhempia. Tällöin kuntalisä (150 e/kk) pystytään rahoittamaan perusturvalautakunnan talousarvion sisällä. Muut kuntalisän maksamisen edellytykset ovat lautakunnan kokouksen 6.11.2002 § 107 esimerkin mukaiset.

Puheenjohtaja totesi, että on esitetty esittelijän ehdotuksesta poikkeava kannatettu ehdotus, jonka takia asiasta on äänestettävä.

Puheenjohtaja määräsi toimitettavaksi kättennostoäänestyksen siten, että ensin nostavat kätensä ne, jotka kannattavat Leena Kallio-Leinon ehdotusta ja sitten ne, jotka kannattavat esittelijän ehdotusta.

Suoritettussa äänestyksessä Leena Kallio-Leinon ehdotus sai 9 ääntä ja esittelijän ehdotus ei yhtään ääntä.

Puheenjohtaja totesi, että Leena Kallio-Leinon ehdotus on tullut lautakunnan päätökseksi."